

csillag, a vigyázó eb és Mercurius, a lelkek bemutatója, egészen összezavartattak". Cantu Világtörtén. I. 608—9. Cantu e szövegéhez megjegyzi Somogyi: A mythologia nem szokott vele törődni, hogy észszerű s egyező-e, amit állít; azért nem lehet neki rossz néven venni, hogy az első Hermes-szel oly sokat összeiratott (összesen 36,525 kötetet vagy tekercset) és a *nép nyelvén* még oszlopokba is vésetett: holott egy későbbi másodikkal találta fel az írásejegyeket". Ez már a harmadik Seth.

Tehát mind a három Seth összefügg a mythosban mint betűfeltaláló hős; jóllehet az Ádámfi Sethnek sem hazáját sem egyéb viszonyait nem ismerjük, hacsak azon mythosra nem adunk valamit, mely a paradicsomot Egyiptomba teszi, s a paradicsomi Gihon folyót az egyiptomi Nil folyónak tartja. „Der Gihon aber wird von den meisten Aegyptern für den Nil erklärt". Cassel Magy. Alterth. 255. Cassel egy mélyen tudományos jegyzetben beszél a „Seth könyveiről" és „Seth oszlopairól", mindkettőben az *egyiptomi áradások ellen* vagy érdekében rakott építményeket találva senki sem fogja ama jegyzetet alaptalannak elhamarkodni.

Részemről csak a Nil természetének összefüggését a négy paradicsomi folyó természetével látom kitűnőnek, mennyiben a szentírás mondja: „Non enim pluerat Dominus Deus super terram; sed fons ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terrae". Az első Seth tehát valahogy mégis össze volna kötve Egyiptommal. Ha ez ősatya oszlopai Manethonnál *ἐν τῇ Σητιάδι καὶ γῇ*, Josephusnál pedig *κατὰ τὴν Σητιάδα* álltak, ez is Egyiptomra vonatkozik, mert *Seridi* és *Sirias* szók *Osiris* nevéből vannak elrontva, mint Huet e szavaiból is kivehető: „*Osiris sive Siris; commune hoc nomen habet Sol cum Canicula, commune et cum Nilo, qui sub Caniculae ortum exundare solet*". Dem. Ev. 160—1. Azért kérde Cassel: „Dass aber *Siris* der Nil war, wer zweifelt?" Ih. 254. *Osiris*ből szintugy lehetett *Ὀσιριάζος* származékot eresztetni, mint *Isis*ből van *Ἰσιάζος* vagy négy-szer Plutarchnál, *Isis* §. 3. 78.

No kérek, a *kő* vagy *köv* és *kőü* meg *könyv* szók közötti rokonságról is nem lehetne *Seth könyveiből* valamit kiolvasni? ¹⁾

Szabó István.

¹⁾ Nagyon figyelemreméltó.

Szerk.

ELEMI OKTATÁS S NÉPNEVELÉS.

Egy tanfelügyelő esperesnek jóakaratu figyelmeztetése kerülete tanítói személyzetéhez.

Mészáros Imrétől.

I. A tanító iskolai teendői a vallásbeli oktatás körül.

Öt évi tapasztalásunkból meg lévén győződve a kellőképp rendezett tanítói tanácskozmányok sokszoros áldásairól, mi volt természetesebb, mint Önöknek jegyzőkönyvileg is kifejezett — s az enyémmel teljesen öszhangzó — amaz ohajtása, vajha e célra évenként legalább is kétszer gyülekezhetnénk össze. Ugyan mi is lehetne ránk nézve, kik Isten kegyelméből az ifjuság nevelésével vagyunk megbízva, s kiknek számára a nagy világon a nevelés és oktatás terén kívül nincsen hely, hol mind Isten, mind elöljáróink s hazafitársaink előtt érdemekre tehetnénk szert, — mi lehetne kívánatosabb, mint minél gyakrabban találkozunk, hogy magasztos feladatunk felől, mi nem más, mint vérünk fiatal csemetéit Istennek kedves és a hazának hasznos nemzedékké növelni, kölcsönös fölvilágosításaink nyomán minél inkább tisztába jöjünk és iránta egyesek föllángolásaira mindnyájan minél nagyobb becsüléssel és szeretettel teljünk el; — mi lehetne kívánatosabb, mint hogy a keresztyén nevelés körül csendes magányunkban tett tanulmányaink gyümölcseit, évek hosszant folytonos munka közt szerzett hasznos tapasztalatainkat, a helyes oktatási eljárás sikerkoronázta szabályait s jól választott olvasmányainkból szedgetett kalászaikat velünk egy célra törekvő társainkkal minél gyakrabban közöljük s az ő szellemi kincseikkel viszont mi is gazdagodjunk; mi lehetne kívánatosabb, mint hogy gyakrabban összegyülekezzünk s egyenkint előadván a kezeinkre bízott kisdetek, sőt egész közösségek lelki, szellemi s anyagi emelkedésében számunkra (mert öntözgetéseinkre is) nyílt örömeiket, — fájdalmainkat pedig, melyektől pályánk, de különösen e siralomvölgyében egy életnem sincsen mentesítve, — ha megszüntetnünk nem sikerül, — részvevő kartársi keblekbe öntvén ki, megvigasztalódjunk — és tömör testté alakultunk tudatában a küzdelemben kitartásra s mint ugyanazon szent cél harcosai, egymás becsülésére és szeretetére s kölcsönös bizodalomra lelkesed-

jünk; — mert csakugyan ezekben központosul a mi tanácskozmányaink célja.

Minthogy pedig a gyakorabb összejevetelt előttünk tudvalevő akadályok miatt föntebb érintett közös ohajtásunk mellett sem találtuk kivihetőnek, jóllehet némely, kivált fiatalabb tanítók gyalog is örömet eljöttek, s eljőnnének gyakrabban tanácskozni, — azért vegyék jó néven, kedves tanító urak, ha Önöket előszó helyett írásba foglalt jóakaratu figyelmeztetéseimmel keresendem föl s pedig gyakrabban. Eléggé indokoltnak fogják Önök találni ezen eljárásomat, ha visszaemlékeznek tanácskozmányainkra. Akkor a tárgyalásra kitűzött néhány ponton kívül, melyek megoldása is az egész napot igénybe vette, roppant hal-maza merült még föl előttünk az égető kérdéseknek, melyekre nézve igen ohajtandó, hogy tisztába jöjünk; hogy kik ugyanazon egy kerületben működünk, a nép és iskolája javára többnyire egy modorban, mindenestre pedig egy irányban, szellemben és lelkesedéssel működünk. Aztán meg iskolai látogatás és próbatétek stb. alkalmával fölmerült némely hiányokra vonatkozó észrevételeimet is, több oknál fogva, jónak tartom, először legalább, ez uton, t. i. a személyektől elvontan egész általánosságban közölni. Így majd megtörténik, hogy, mikor „a lányomnak szólok, a menyem is megérti"; minek azonban távolról sem az az értelme, hogy ezzel el akarom hárítani magamtól a köteleességet, a tévedőt, ha szükséges lenne, szemtől szembe is utbaigazítani. Nem csak annak tudata, hogy a legtisztább szándék vezet tollamat, hanem azon, Önökre nézve dicséretes, nekem pedig örvendetes tapasztalás is, hogy legnagyobb részént mindenkor örömet vették előszóval tett barátságos figyelmeztetéseimet, ama vigasztaló hiedelmet szülik bennem, hogy írott szavaim is hasonló szíves fogadtatásban fognak Önöknél részesülni.

Tehát növelés- meg oktatástani kérdésekre nézve szándékom nekem Önök figyelmét igénybe venni és felőlök jőnevé növelészek megállapodott nézeteit és saját tapasztalásomat is, a körülmények szerint majd bővebb majd szűkebb körvonalakban közölni, s ezzel nézeteink tisztulására s eligazodásunkra utat egyengetni, nyitva hagyván Önök

előtt továbbra is az utat, kételyeiket s észrevételeiket akár szóval, akár írásban előadhatni.

És e bevezetésben egyszer mindenkorra jóformán ki van mondva, mit akarok és hogyan. Ideje tehát a dologhoz fognom.

A szöbaveendő tárgyak sokaságából legelőször is a legfontosb tantárgyat, t. i. a vallásbeli oktatást illetőleg kívánám Önöket egyremásra figyelmeztetni.

Hogy a vallásbeli oktatás, ide véve annak gyakorlati oldalát is, t. i. hogy az a gyermeket az igazi keresztény kath. életmódba bevezesse s ezt vele megszerettesse és gyakorlatba vetesse (ami tulajdonképi főcélja a növelésnek, mivel csak is az lehet jó és hasznos polgár, ki jó keresztény), az iskola emberének fő figyelmét követeli; ez iránt kath. ember, annál inkább kath. növelő kétségben nem lehet.

Távol legyen tőlem az elemi iskola többi tantárgyait becsmérelni akarnom. Megvan mindegyiköknek általános és különös fontossága. Ugyanis a gyermeket a földi életre szükséges ismeretek és képességek birtokába juttatják, lelkét a vallásbeli oktatás elfogadására elkészítik, a terem-mények ismeretéről a Teremtő ismerete- s imádására vezetik, ki a természet műveiben is kinyilatkoztatja dicső tulajdonságait. Innen van, hogy az egyház már plébánia-iskoláiban is bevezeti a gyermekeket ezek elemeibe, valamint hogy általában a világi tudományokat, mint sz. Jeromos mondja, az emberinem legnagyobb földi javainak tekinti, és Origenes szavai szerint, a világtól átveszi, mint az izraeliták Egyiptom drága kincseit a szentély ékesítésére; csak hogy nem engedi meg ezek példájára belőlök aranyborjut csinálnunk, hogy ezt imádjuk. Mert ama többi tantárgyak, magukban véve, a léleknek mégis csak földi táplálékai; a földön termettek s azért gyakorta megcsalnak és mint a paradicsomi fa gyümölcse, a tudás színe alatt tudatlanságot, hazugságot, élet helyett halált rejtenek magukban és csak azon esetben birnak igazi értékkel, akkor válnak az embernek igazi hasznára, ha Jézus tanításától, mely a világosság atyjától származik, világosságot és életet nyernek.

Ezekből önkényt következik, hogy azon nagy buzgóságból, melylyel elüljáróink jelenleg az iskola ügyét fölkarolták és ápolják, legnagyobb rész a vallásbeli oktatást illeti meg és munkásságunk színe-java is arra szentelendő. Munkálkodjunk, de ne azon eledelért, mely elvész, hanem amely megmarad az örök életre, melyet az Emberfia ad nekünk (Ján. 6, 27.).

Ezeket jól megfontolván, kezökben tartják Önök azon meglepetésük kulcsát, hogy látogatásaim alkalmával némely iskolákat, — jöllehet azok az írás- és olvasásban, az olvasmányok kezelésében, a számolás- és éneklésben, a módszertan legjobbaknak bizonyult szabályai szerint fáradhatatlanul működve, tanoncaikkal meglehetősen eredményeket váltak ki, aminthogy ezekért méltányoló elismerésemet nyilvánítottam is, — nem teljes megelégedéssel hagytam el, mit, egyikök megjegyzése szerint, szememből olvastak ki. Igaz, még a katekizmust és a bibliai történeteket is oly szabatosan és készséggel adták elé a gyermekek, hogy ha ezek is csak olyan *betanulásra s megértésre való*, szoros értelemben vett tantárgyak volnának, alig maradt volna valami kívánnivalóm. De, urak, lehetetlen volt észre nem vennem, hogy a vallásbeli oktatásnak főcélja, a gyermekek kedélyének Isten szeretetétől való átmelegülése s mintegy megszentülése ¹⁾ ezen iskolában nem volt megközelítve;

pedig ennek hiányában ha angyalok nyelvén beszélnek is, ha minden titkot és tudományt tudnak is, semmit sem használnak nekik (I. kor. 13, 1—3.). Hogy tanítóik közvetlen fölügyelése mellett rendben s csaknem katonai tempóra mentek templomba s onnét vissza, hogy templomban helyeik elfoglalása közben nem taszigálkoztak, hogy összetett kezekkel énekeltek stb., arra mutat, hogy e tekintetben fegyelemben tartatnak, mi igen helyén van s dicséretreméltó; de magában véve még szintén nem elegendő. Arcvonásai-kon, éneklésmódjokon, szóval egész külsejökön észrevehető volt, hogy nem voltak áthatva igazi ájtatosságtól, hogy nem érezték azt, amit énekeltek, szívök nem tudta, amiről szájok szólt. Ájtatoskodásuk merő külsőség volt. Ugyanezen szomorú tünemény ismétlődött iskolai imájok közben s akkor is, midőn a vallástamból és bibliai történetekből feleltek; nem volt meg t. i. hangjokon és arcukon azon vallásos komolyság, mely az Isten iránti viszonyait igazán érző léleknek nem keresett, hanem természetes kifejezése s imádkozás közben egész külsején előmlik, s gyermekben kivált, az imával különben nem sokat törődő hitetlen ember szemét is képes könybe lábasztani. Meg voltak magukkal e gyermekek (s talán mások is!) elégedve, hogy a kérdésekre *felelni* tudtak. Pedig a vallásbeli oktatásnak, sőt az összes nevelésnek célját csak akkor érzük el velök, ha szívök az Istennek meg lesz nyerve, ha nem csak ismerik az Atyát s kit ő küldött, Jézus Krisztust, hanem őt szeretik s neki teljes lelkökből szolgálnak is; ez pedig összes magukviseletökön, de leginkább imádkozás közben s akkor tűnik ki rajtok, mikor vallási dolgokról beszélnek vagyis a katekizmus- és bibliai történetekből felelnek.

De miután e sorokat eddig olvasta, lesz talán Önök közt is ilyképen gondolkozó: „Hiszen nem vagyok én pap; a vallásbeli oktatás nem is annyira a tanító dolga; s különben is annak áldásos eredménye több oly eszköz használatától függ, melyeket alkalmazni nincs hatalmamban“.

Az így gondolkozónak van is, nincs is igaza. Tagadhatatlanul igaz, hogy a kath. egyház tana szerint Jézus a vallásbeli oktatást kizárólag a papságra bizta, mert csak hozzá voltak intézve a magasztos küldetés e szavai: Men-jetek és tanítsatok! Tehát kath. fogalom szerint elvileg csakis a pap tartozik népiskolákban is vallásbeli oktatást adni; ő tartozik az iskolai isteni tiszteletet ápolni, a gyermekeknek a malaszt eszközeit, a szentségeket kiszolgáltatni, szóval ő tartozik a tanoncok lelkipásztora lenni.

De ezen kath. elvet épen nem szabad úgy értelmezni, mintha a vallásbeli oktatás- és erkölcsi neveléshez a tanítónak semmi köze sem volna. Tudjuk, hogy Üdvözítőnknek főnebb idéztem szavai a családapákhoz sem voltak intézve, s az egyház mégis megkívánja tőlök, sőt lelkismereti kö-telmökké teszi, hogy az apa és anya gyermekeiket, kikkel Isten őket megáldja, a vallásban jó eleve oktassák s ké-szítsék el a lelkipásztor oktatásának elfogadására, valamint azt is, hogy az iskolában nyert vallásbeli oktatást iparkod-janak gyermekeik szívében meggyökereztetni és gyümöl-csözővé tenni. — Amit az egyház ekkép megkíván a család-atyáktól, még kiválóbban követeli a tanítóktól. A nagy-emlékezetű Pázmány Péter bibornok így szól az 1629-ik évi zsinaton: „Szorgalmasan figyeljenek a plébánosok, hogy az iskolamesterek a keresztény tanításban oktassák és jámborságra, istenífelelemre tanítsák a gyermekeket“. És méltán kívánja ezt az egyház; mert a tanító az egyház szolgálatában áll szintén úgy mint a pap, csak hogy ennek

¹⁾ A *sanctificatio*-t itt helyesebben fejeznék ki a *megszentülés*, mint a *megszenteltetés*. Nem szeszélyes újítás lenne ez, hanem méltányos visszahelyezése a megvolt jobbnak. Káldi 1782-diki

budai kiadásában is így olvassuk: Ez az Isten akarata, a ti *megszentülésetek*. I. Thessz. 4, 3. A *iustificatio*-t is megigazulásnak mondiuk.

alárendeltje és segéde a vallásbeli oktatás- és ker. nevelésben is. Az ő viszonya az egyházhoz sokkal bensőbb és szorosabb mint a többi híveké, minthogy neki a templomban némi jogokat enged és kötelemeket szab. Az egyház különösen is gondoskodik róla; sok helyen sajátjából is áldozik anyagi ellátására, s a hívek- s községeknek neki járó illetéket egyházi látogatások alkalmával a fölmerült szükséghez képest rendezi és jegyzőkönyvében biztosítja. Neki adta az egyház a jogot, hogy templomban az orgonának lélekreható hangjai- és énekléssel a szent titkok méltó ünneplésére s az Isten igéjének elfogadására elkészítse a hívek szívét. Midőn a pap a szent áldozat oltáránál működik, a tanítónak azon szép előny és kötelem jut, hogy orgonálásával s énekek vezetésével a hívek szívében az imáandó áldozathoz illő szent érzeteket ébreszsze föl és ápolja, sőt az egyházi élet más nevezetes pillanataiban is oda van kántori hivatalánál fogva utalva, hogy a nép vallási életének emelésében a papnak segédkezet nyújtson. Lehet-e ezek után komolyan vitatni, hogy az ifjúságnak vallási nevelése és oktatása az iskolában nem illeti a tanítót is? Sőt a hitelemző betegsége vagy más akadályoztatása esetén ő köteles helyettesképen az élet kenyerét megtörni a tanoncoknak. Amely tanító a vallásbeli oktatással s a gyermekek keresztény erkölcsi nevelésével nem sokat gondol, az magát és állását a tekintély egyik fő támaszától fosztja meg, a nép által csak pusztán idomárnak tekintetvén, minő pedig lehet bármely ügyes, ha különben erkölcsileg tönkrement ember is.

Ugy hiszem, valamirevaló tanító alig fogja ezen kötelezettséget elvileg kétségbe vonni; de olyan már találkozhatik, ki az ezen kötelezettségből rá háramló teendőkkel nincs egészen tisztában. Vegyük tehát jó néven, ha — részént Önök bővebb okulásá végett, részént hogy alkalom adtán kartársaikat, ha szükséges lesz, felvilágosíthassák, — felsorolom ebbeli teendőiket követve tekintélyes növelészek nyomát¹⁾, azért is, nehogy egyedül látszassam állani e téren s azon színben, mintha csak én akarnám Önök különben is súlyos teendőit szaporítani.

(Folytatattik.)

Népnevelési ügy Mosony megyében.

Nemde T. Szerk. Ur! fehér hollóként jelenik meg becses Lapjaiban e megyéből az első tudósítás; de azért ne gondolja, és vele kedves Lapjainak egyes olvasói, mintha itt a nevelési és oktatási ügy parlagon heverne, s iránta felette kevés részvét uralkodnék; távol legyen! már 48 előtt is e megye fő gondjai s teendői közé helyezé a népnevelés mindenképen való előmozdítását; gondoskodott célszerű tanodaépületek felállításáról, milyenek nevezetesen: a m.-óvári, mosonyi, párendorfi és sz.-jános iskolaházak, melyek most is mintaul szolgálhatnak; a segédtanítók fizetésének minimuma 40 fr. pgöre határozottatott, és már akkor a tanítók állapota itt vándorpásztoréhoz hasonló nem volt; hogy ezek alapját és a népnevelést oly hön felkaroló n. kormány bölcs rendeletének erejével ezen szent pályán szépen előre haladtunk, kiki gondolhatja; de minthogy megyénk népe nagyobb részének nyelve német, a magyar iskolai közlöny iránt, melyben t. i. tanügyi állapotát az olvasó közönséggel tudatná, más vidékeket pedig ösztönző példaul olvasgatná — részvéttel nem viseltetik; a kis magyar rész pedig — éppen nem dicsérhető szerénységből (mert ha mindenki így gondolkoznék, honnét vennék a Tan. Lapok oly bő tartalmukát?) — a nyilvánosság terére föllépni vonakodik; az ily nem dicsérendő szerények közé tovább is számíttatni nem akarván, T. Szerkesztő Ur engedelmével megyénk tanügyi állapotairól ezen kis rajzot beküldeni időszerűnek láttam.

Megyénknek körülbelül 67,000 kath. lakosa között van 9400 tanköteles gyermek, ezek közül testi gyöngeség, elhagyottság vagy szülői kárhozatos gondatlanság miatt a tanodába nem járók számát kerek számmal 800-ra véve, tanoncaink száma 8600-ra rug. — Nincs helység, melyben tanoda nem volna, köztük néhány igazi emeletes palota, többnyire pedig csinos, szépízlésű és egészséges lakok, melyek a helységeknek valódi díszére, az illetőknek pedig maradandó dicséretére válnak; ezen tekintetből leginkább megemlítendő ngos megyei főnök urunk, ki a népnevelést szíven viselvén, hatáskörében levő minden módot felhasznál, célszerű tanodaépületek létesítésére, és a népneveléssel foglalkozók méltó díjaztatására. — Még pusztáinkon is gondoskodva van az oktatásról; így ő fensége Albrecht főherceg m.-óvári urodalmában: Császárréten, Papréten és Szajdán állandó tanítói állomás alapított; m. b. Sina János ur pedig a

szép és terjedelmes cukorgyári tanodán kívül Ottómajoron addig is, míg ott rendes tanoda emeltethetik, magán tanító által gondoskodik a pusztai gyermekek oktatásáról; mindkét magas jótévőnek a népnevelésre tett ily nagy áldozata, hogy vonzó példaul a nyilvánosság terére hozassék, valóban ohajtandó vala. — Nagyobb helységekben a tanodák többnyire kétosztályuak ugyanannyi tanteremben, sőt a mosonyi és nezsideri 3 osztályu; emellett ezen m.-városokban és M.-Óvárott leánytanoda is van, ez utóbbiban ezen felül főtanoda és algymnasium, melyben a kegyesrendiek által, a közkedvességű és páratlan buzgalmu V. A. ur igazgatósága alatt foly az oktatás, melynél a magyar nyelvre lehető gond fordítatik¹⁾, tanoncaik száma felülhaladja a 80-at, mely szám maga is eléggé tanuskodik a tanár urak egyesített buzgalmáról, minthogy nem nagy távolságra jobbról és balról is fölgymnasium létezik, s mégis tanoncaik száma ily jelentékeny. —

A helységek gondoskodnak a tanoda tisztogatásáról, el látják azt a szükséges kellékekkel, u. m. tábla-, kréta-, szivacs-, sőt némelyek még a havi és próbatéti iratokhoz megkívántató papírral is; valóban dicséretes, hogy gyermekek oktatására készörömet költenek; és vajha mindenik helység ezt szívére vévén, ily szent célra tehetsége szerént áldozni ne vonakodnék, és az 1857-ik II. félévi Tanodai Lapok 104-ik lapján felhozott, és utalatossága miatt most is eleven emlékezetben lévő eset magyar hazánkban soha elő ne fordulna. Hisz csak az ilyen szent célra tett kölcsön képes igazán százszorososan kamatozni; gazdálkodjanak azért az illetők inkább másban — gondolom nem szükséges megsugni nekik hogy miben; de csak ne a tanodai kiadásoknál.

Van megyénkben öt tanfelügyelőség, ezek közül az előmenetelt és a szellemieket illetőleg csak a mosonyi kerületről szólnok jelenleg, melyben magában 3007 tanköteles gyermek van, kik oktatásukat 20 tanodában nyerik. Valódi élvezet volt nagyobb részt a gyermekek oktatása iránt dicséretes részvéttel viseltető szülők és helységi elöljárók jelenlétében a mult hónapokban megtartott nyilvános próbatéteken jelenlenni; az illető tanodaigazgatók és tanítók egészévi fáradozása- és buzgalmáról szép tanúságot tevének a tanoncok, az ő gyors és értelmes feleleteik által; — a hittudománybani haladás általánosan dicséretes; és ez szükséges is, mert csak a hittudományon alapult nevelés képes az embernek mindenképi boldogulását megszerezni, csak ez eszközlendi, hogy az ész mindenkor karöltve járjon a szívvel; — a hangoztatási, szemléleti, irvaolvasási tanmód, ugyszintén az ütenyírás majd mindenik tanodába be van hozva; 20 tanoda közül csak háromban nem halad előre az oktatás a korigényelte előhaladással, és miért? mert a legjobb akarat mellett is lehetetlen az előmenetel, ha a tanítónál a szellemi tehetség hiányzik; rajta tehát az önkiképzésre, hisz nem elég mostanság a tanítónak, szép de rögs pályája sikeresli futására a tanképeségi bizonyítvány, emellett magát hivatalára mindinkább tökéletesítenie és a korral előre haladnia mellözhetlenül szükséges. Valamint a hanyagság megrovása ébresztésül, úgy szolgál a szorgalom megdicsérése hathatós buzdításul; legyen azért megemlítve, hogy a nyelvtan-, szépírá- és számolásban Bock G. sz.-jános és Riedler V. mosonyi; — a hangoztatási és ütenyírasi tanmódban a két Aumüller testvérek, egyik szolnoki, másik levéli; — ugyszintén különös szorgalmuk által Zwickl K. kálnoki és Kolluch F. lébenyi segédtanítók főképi kitüntették magukat. Neumann Eulalia mosonyi tanítónő mind az elemi tantárgyakban, mind a női munkákban egy év alatt, mióta t. i. ezen tanintézet fenáll, tanoncaival igen szép előmenetelt tett, minek esalhatlan bizonyossága, hogy a jelenlévő anyák, lányaik előmenetelén özönkönyveket hullatva hagyják el a tanodát. —

Vasárnapi tanodáinkról, melyek mindenik helységben léteznek, és amelyekbeni oktatásért a tanító, a helység vagyonszága, és tanoncai számához képest, a helység pénztárából 15—40 fr. pengőt huz — ily dicséretet nem irhatok. Ezek, leginkább a nyári hónapokban való hanyag tanodalátogatás miatt, négyet kivéve, éppen nem felelnek meg azon fáradozás- és áldozatnak, mely rájuk fordítatik; — mert sajnos! de való, hogy nálunk is találtnak oly emberek, kik barmaikat többre becsülik, mint gyermekeiket és cselédjeiket, ezeknek földi és mennyei boldogságát, amazoknak még vasárnapi legeltetésével is kockára tévén, egyszersmint saját magukra is azon, a szomorú tapasztalás által olyannyira tanúsított szomorú állapotot igazán erőszakolván, hogy háladatlan gyermekeket és hirtelen cseléd-

¹⁾ Jahrbuch für Lehrer, Ältern und Erzieher. Prag. 1857.

¹⁾ Örömmel halljuk ezt, valahányszor itt-ott kérdezősködünk. Szerk.